

Nasilje nad ženama i djevojčicama potpomognuto tehnologijama

KRATKI VODIČ ZA PREPOZNAVANJE I PRIJAVU

Nasilje nad ženama i djevojčicama potpomognuto tehnologijama
Kratki vodič za prepoznavanje i prijavu

Autorica: Gorica Ivić

Dizajn i DTP: Lejla Jamakosmanović

Izdavač: UN Women Bosna i Hercegovina

Adresa: UN House, Zmaja od Bosne bb, Sarajevo, BiH

Godina izdavanja: 2025.

Mjesto izdavanja: Sarajevo

ISBN 978-9926-535-02-5

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod

ID brojem 67488006

Nasilje nad ženama i djevojčicama
potpomognuto tehnologijama

KRATKI VODIČ ZA PREPOZNAVANJE I PRIJAVU

Gorica Ivić

2025. godina, Sarajevo

Publikacija je kreirana u sklopu globalne kampanje “16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja” i kroz zajednički program Akcelerator rodne ravnopravnosti (GEA), koji sufinansiraju Evropska unija (EU), Švedska i Danska, a implementiraju UN Women, UNDP, UNFPA i UNICEF u Bosni i Hercegovini, u okviru saradnje Ujedinjenih nacija s institucijama BiH, s ciljem postizanja rodne ravnopravnosti i doprinosa ostvarenju Ciljeva održivog razvoja (SDGs).

Stavovi izneseni u ovoj publikaciji su stavovi autorice i ne odražavaju nužno stavove Ujedinjenih nacija ili država članica, implementacijskih agencija (UN Women, UNDP, UNFPA, UNICEF) niti partnera u programu (Evropska unija, Švedska, Danska).

UVOD

Digitalne tehnologije i online prostori postali su neodvojiv dio svakodnevnog života, komunikacije, rada i društvenog angažmana. Međutim, isti alati koji omogućavaju povezivanje, vidljivost, učenje i osnaživanje, sve češće se koriste kao sredstva kontrole, zastrašivanja i nasilja nad ženama i djevojčicama. Nasilje potpomognuto tehnologijama predstavlja nastavak rodno zasnovanog nasilja u digitalnom okruženju i ne može se posmatrati kao „manje ozbiljno“ ili odvojeno od drugih oblika nasilja.

Žene i djevojčice u Bosni i Hercegovini, posebno novinarke, političarke, aktivistkinje i žene koje javno govore o ljudskim pravima, sve su češće izložene prijetnjama, uznemiravanju, ucjenama, praćenju, objavljivanju intimnog sadržaja bez pristanka i drugim oblicima nasilja potpomognutog tehnologijama. Ovi napadi nisu izolovani incidenti – oni imaju za cilj ućutkivanje, disciplinovanje i isključivanje žena iz javnog, političkog i digitalnog prostora.

Iako zakonodavni okvir u Bosni i Hercegovini prepoznaje pojedine oblike nasilja potpomognutog tehnologijama kroz krivične zakone Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta BiH, praksa pokazuje da žrtve često nailaze na prepreke u prepoznavanju nasilja, dokumentovanju dokaza i ostvarivanju efikasne zaštite. Nedovoljno razumijevanje nasilja potpomognutog tehnologijama, složenost prikupljanja dokaza i strah od stigmatizacije dodatno otežavaju prijavljivanje i procesuiranje počinioca.

Ovaj vodič je nastao s ciljem da pruži jasne, razumljive i praktične informacije o nasilju nad ženama i djevojčicama potpomognutom tehnologijama. Namijenjen je ženama koje imaju iskustvo ili su u riziku od ovih oblika nasilja, ali i stručnjacima i stručnjakinjama u institucijama, organizacijama civilnog društva, pravosuđu, policiji i centrima za socijalni rad, kao alat za bolje razumijevanje, prepoznavanje i adekvatno reagovanje.

Priručnik obuhvata pregled zakonodavnog okvira u Bosni i Hercegovini, najčešće vrste i oblike nasilja potpomognutog tehnologijama, njihove posljedice po psihičko, socijalno, ekonomsko i fizičko zdravlje žena, kao i osnovne smjernice za dokumentovanje dokaza i prijavljivanje nasilja nadležnim institucijama i platformama. Poseban fokus stavljen je na sigurnost žrtava, važnost pravovremenog reagovanja i dostupne oblike podrške kroz organizacije civilnog društva.

ZAKONODAVNI OKVIR U BOSNI I HERCEGOVINI

Republika Srpska - Krivični zakonik Republike Srpske¹

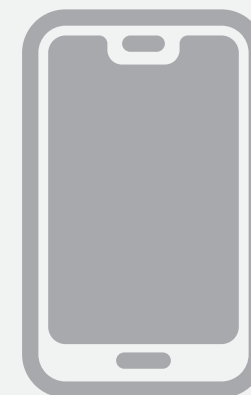
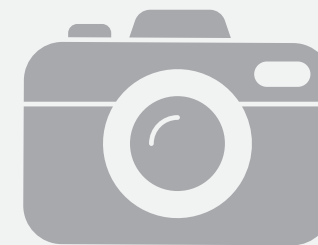

U Bosni i Hercegovini nasilje potpomognuto tehnologijama je pravno normirano kroz krivične zakone Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Član	Naziv krivičnog djela	Opis radnje izvršenja osnovnog oblika krivičnog djela	Kvalifikovani oblik krivičnog djela	Zapriječena kazna
156.	Neovlašteno fotografisanje	(1) Neovlašteno pravljenje foto/video snimka bez saglasnosti, povređujući time privatnost. (2) Predavanje/prikazivanje snimka trećem licu ili na drugi način omogućavanje da se sa njim upozna.	Ako je djelo počinilo službeno lice zloupotrebom položaja.	Osnovni oblik krivičnog djela: novčana kazna ili kazna zatvora do 1 godine . Kvalifikovani oblik: 6 mjeseci – 3 godine zatvora .
156a.	Neovlašteno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta, fotografije ili snimka	Objavljivanje/prikazivanje sadržaja ličnog karaktera bez pristanka, a takvo objavljivanje ili prikazivanje je imalo ili moglo da ima štetne posljedice po lični život tog lica.	Prema članu porodice ili sa namjerom nanošenja štete ugledu (član 156a stav 2.); teže posljedice (narušeno zdravlje ili smrt lica čiji je spis, portret ili snimak objavljen - čl. 156a stav 3.).	Osnovni oblik: novčana kazna ili kazna zatvora do 2 godine . Namjera štete/član porodice: kazna zatvora 6 mjeseci – 3 godine . Teže povrede zdravlja: kazna zatvora 1 – 5 godina . Smrtna posljedica: kazna zatvora 2 – 10 godina .
157	Neovlašteno korištenje ličnih podataka	Neovlašteno pribavljanje, obrada, saopštavanje ili korištenje ličnih podataka; ulazak u zaštićenu bazu.	Ako je djelo počinilo službeno lice; pokušaj je kažnjiv.	Osnovni oblik: novčana kazna ili kazna zatvora do 1 godine . Ulazak u bazu podataka: ista zapriječena kazna. Službeno lice: kazna zatvora 6 mjeseci – 3 godine .

[1] "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021, 89/2021, 73/2023, "Sl. glasnik BiH", br. 9/2024 - odluka US BiH, "Sl. glasnik RS" 105/2024 - odluka US, 19/2025, "Sl. glasnik BiH", br. 14/2025 - odluka US BiH, "Sl. glasnik RS", br. 31/2025 i 85/2025 - odluka US

Član	Naziv krivičnog djela	Opis radnje izvršenja osnovnog oblika krivičnog djela	Kvalifikovani oblik krivičnog djela	Zapriječena kazna
170.	Polno uznemiravanje	Neželjeno verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje polne prirode; povreda dostojanstva; strah ili neprijateljsko okruženje.	Prema ranjivom licu (podređenost, bolest, invaliditet, uzrast, trudnoća, smetnje). Učinjeno putem kompjuterske mreže.	Osnovni oblik: novčana kazna ili kazna zatvora do 1 godine . Prema ranjivom licu: kazna zatvora do 2 godine . Putem mreže: kazna zatvora 6 mjeseci – 3 godine .
170a.	Zloupotreba fotografije i video-zapisa polno eksplicitnog sadržaja	Zloupotreba odnosa povjerenja i činjenje dostupnim bez pristanka trećim licima eksplicitnih snimaka nastalih uz pristanak; izrada ili preinačavanje eksplicitnog snimka i upotreba kao pravog.	Ako je učinjeno putem kompjuterskog sistema i dostupno većem broju lica.	Osnovni oblik: kazna zatvora do 2 god . Putem mreže: kazna zatvora 1 – 3 god . Snimci i oprema se oduzimaju.
208a.	Kleveta	Iznošenje ili prenošenje neistine o nekom licu, uz identifikaciju i nanos štete ugledu.	Ako je učinjeno putem medija, kompjuterske mreže , na javnom skupu ili dostupno većem broju lica; teške posljedice.	Osnovni oblik: novčana kazna 1.000 – 3.000 KM Putem medija / mreže: novčana kazna 2.000 – 5.000 KM Teške posljedice: novčana kazna 3.000 – 6.000 KM
208b.	Iznošenje ličnih i porodičnih prilika	Iznošenje bilo čega iz ličnog ili porodičnog života što može škoditi ugledu i časti, bez opravdanog interesa.	Ako je dostupno većem broju lica; teške posljedice.	Osnovni oblik: novčana kazna 1.000 – 3.000 KM Putem mreže/medija: novčana kazna 2.000 – 5.000 KM Teške posljedice: novčana kazna 3.000 – 6.000 KM

Krivična djela u KZ FBiH¹ – Nasilje potpomognuto tehnologijama

Član	Naziv krivičnog djela	Opis radnje izvršenja osnovnog oblika krivičnog djela	Kvalifikovani oblici/ Teži oblik	Zapriječena kazna
179a.	Uhođenje	Ponavljeno praćenje, uhođenje ili uspostavljanje neželjenog kontakta direktno, preko druge osobe ili putem IKT-a i time izazivanje tjeskobe ili straha.	Prema članu porodice, djetetu, ranjivoj osobi ili iz mržnje.	Osnovni oblik- kazna zatvora do 1 godine ; teži oblik - kazna zatvora do 3 godine .
181b.	Psihičko nasilje	Zlostavljanje ili postupanje koje narušava dostojanstvo i psihički integritet.	Prema djetetu, ranjivoj osobi, iz mržnje ili putem IKT-a.	Osnovni oblik- kazna zatvora do 1 godine ; teži oblik - kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina .
188.	Neovlašćeno prisluškivanje i zvučno snimanje	Neovlašćeno prisluškivanje ili snimanje razgovora , izjava ili poruka u računarskom sistemu ili omogućavanje nepozvanoj osobi da se upozna s razgovorom ili izjavom koja je neovlašćeno prisluškivana ili zvučno snimljena.	Ako je učinila službena osoba u vršenju službe.	Osnovni oblik- novčana kazna ili kazna zatvora do 3 godine ; službena osoba - kazna zatvora 6 mjeseci do 5 godina .
189.	Neovlašćeno optičko snimanje	Snimanje osobe bez pristanka u njenim prostorijama; pokazivanje ili prenošenje snimka ili na koji drugi način omogućavanje da se s njim direktno upozna.	Ako je učinila službena osoba.	Osnovni oblik - novčana kazna ili kazna zatvora do 3 godine ; službena osoba - kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina ; oduzimanje opreme.

[2] Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Sl. novine FBiH", br. 36/2003, 21/2004 - ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017, 31/2023 i 58/2025)

Član	Naziv krivičnog djela	Opis radnje izvršenja osnovnog oblika krivičnog djela	Kvalifikovani oblici/ Teži oblik	Zapriječena kazna
189a.	Zloupotreba snimke spolno eksplicitnog sadržaja	Zloupotreba odnosa povjerenja i bez pristanka snimane osobe dostavljanje trećoj osobi snimke nastale uz pristanak ili izrada lažnih/preinačenih eksplicitnih snimaka.	Ako je snimka putem sistema učinjena dostupnom većem broju osoba.	Osnovni oblik - kazna zatvora do 3 godine ; teži oblik - kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina ; oduzimanje snimki/opreme.
203a.	Spolno uznemiravanje	Neželjeno verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje spolne prirode koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.	Prema podređenoj, zavisnoj, ranjivoj osobi, članu porodice, bliskoj osobi, iz mržnje ili putem IKT-a.	Osnovni oblik - kazna zatvora do 1 godine ; teži oblik - kazna zatvora od 3 mjeseca do 3 godine.

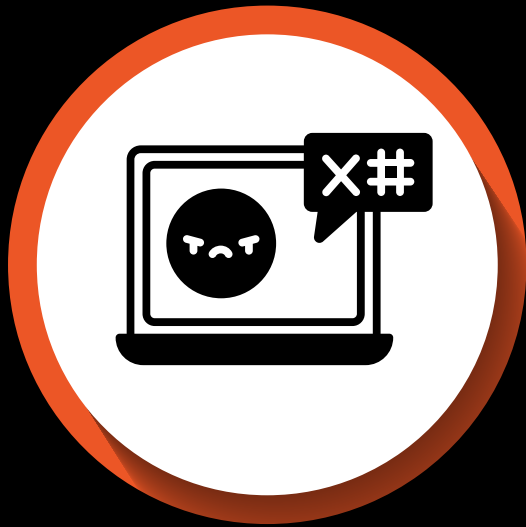
Brčko distrikt BiH – Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine³ - Krivična djela u vezi sa nasiljem potpomognutim tehnologijama

Član	Naziv krivičnog djela	Opis osnovnog oblika radnje izvršenja krivičnog djela	Kvalifikovani oblik	Zapriječena kazna
185.	Neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje	Ko putem posebnih naprava bez odobrenja prisluškuje ili zvučno snimi razgovor ili izjavu koja mu nije namijenjena ili omogući nepozvanom licu da se upozna s razgovorom ili izjavom koja je neovlašteno prisluškivana ili zvučno snimljena, ili ko neovlašteno prisluškuje ili snimi tuđe poruke u računarskom sistemu.	Službeno lice koje učini krivično djelo u službi.	Osnovni oblik - novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine ; Kvalifikovani oblik - kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina .
186.	Neovlašteno optičko snimanje	Ko fotografskim, filmskim ili na drugi način snimi drugo lice bez njegovog pristanka u njegovim prostorijama ili ko takav snimak neposredno prenese trećem ili mu takav snimak pokaže ili mu na neki drugi način omogući da se s njim neposredno upozna.	Službeno lice u obavljanju službe	Osnovni oblik - novčana kazna ili kazna zatvora do 3 godine ; Kvalifikovani oblik - službeno lice - kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina .
186a.	Zloupotreba snimka spolno pornografskog sadržaja	Ko zloupotrijebi odnos povjerenja i bez pristanka učini dostupnim trećem licu snimak spolno pornografskog sadržaja koji je snimljen uz pristanak za ličnu upotrebu, čime povrijedi privatnost lica, na drugi način izrađivanje novog ili preinačenje postojećeg snimka spolno pornografskog sadržaja ili upotreba tog snimka kao pravog, čime povrijedi privatnost lica na tom snimku.	Upotreba IKT tehnologije ili distribucija većem broju lica	Kazna zatvora do 3 godine (za osnovni i kvalifikovani oblik djela).

[3] Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 19/2020 - prečišćen tekst, 3/2024 i 14/2024)

VRSTE I OBLICI NASILJA NAD ŽENAMA I DJEVOJČICAMA POTPOMOGNUTOG TEHNOLOGIJAMA

Airdrop (cyberflashing) omogućava razmjenu sadržaja između Apple uređaja u blizini. **Primjer nasilja:** Počinilac šalje neželjene seksualno eksplicitne slike ženama u javnom prostoru (npr. autobus, kafić). Budući da se sadržaj često može poslati anonimno, žrtve osjećaju strah, nelagodu i nesigurnost u javnosti.

Algoritam određuje koje sadržaje vidimo na društvenim mrežama. **Primjer nasilja:** Algoritmi mogu pojačati mizogini sadržaj, uvrede i prijetnje usmjerene prema ženama jer favorizuju sadržaje koji izazivaju snažne reakcije. To potiče eho-komore, radikalizaciju i koordinisane napade na žene, posebno novinarke, političarke i aktivistkinje.

Cloud (oblak) je način pohrane podataka na udaljenim serverima. **Primjer nasilja:** Počinilac hakuje žrtvin račun, pristupa privatnim datotekama i prijeti objavom intimnog sadržaja. Ovo izaziva strah, ucjenu i dugoročne psihološke, profesionalne i društvene posljedice.

Body shaming uključuje komentarisanje i ismijavanje nečijeg fizičkog izgleda (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Žene su izložene uvredama, ismijavanju i dijeljenju montiranih fotografija na društvenim mrežama. Posljedice uključuju sram, tjeskobu, povlačenje iz digitalnog prostora i narušeno mentalno zdravlje.

Creepshots su seksualno sugestivne slike žena snimljene bez njihovog pristanka (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Počinilac potajno fotografiše ženu u javnom prostoru, fokusirajući se na intimne dijelove tijela, a potom snimke dijeli na forumima i pornografskim platformama uz ponižavajuće komentare.

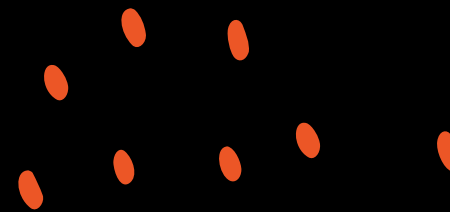
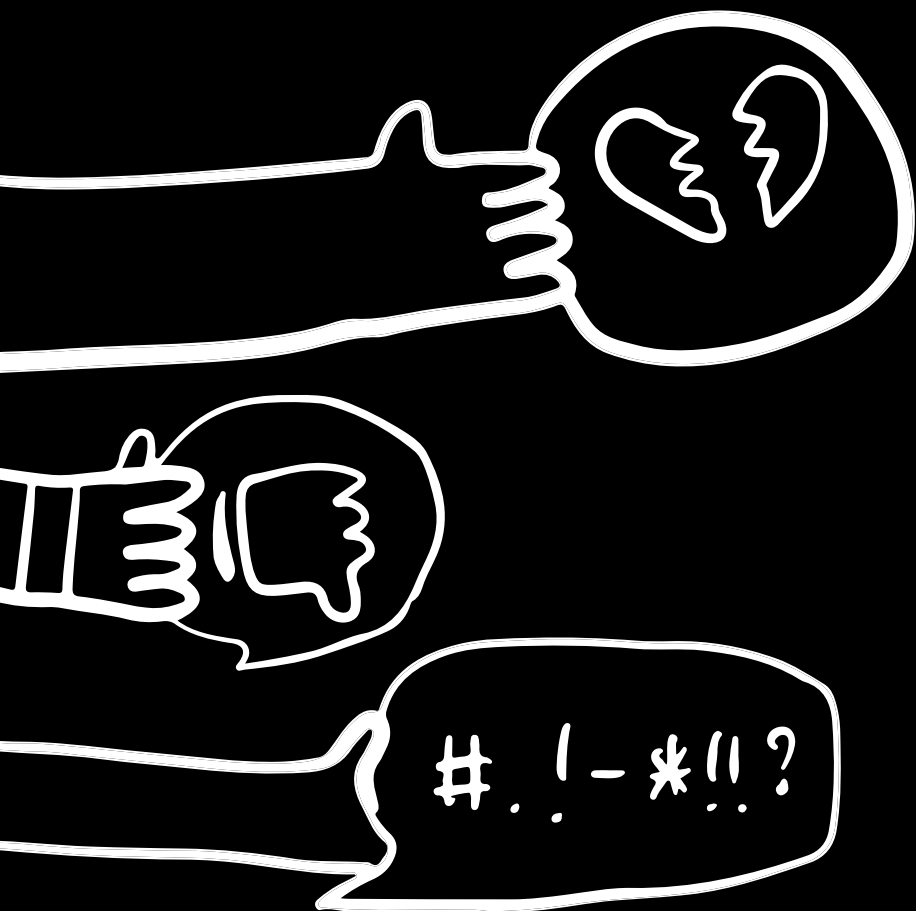
Cyberbullying podrazumijeva zlostavljanje putem digitalnih alata i platformi, najčešće usmjereno na maloljetnike/ce (GREVIO, 2021) **Primjer nasilja:** Počinioci putem mreža dijele uvrede, ismijavaju izgled žrtve, objavljuju privatne informacije ili kreiraju lažne profile kako bi je ponizili.

Cyberflashing ili sajber egzibicionizam uključuje slanje neželjenog seksualnog sadržaja putem aplikacija za upoznavanje, poruka ili tehnologija poput Airdropa (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Žena u javnom prostoru prima eksplicitnu fotografiju od nepoznate osobe putem Airdropa ili poruka, bez ikakvog pristanka.

DDoS napad je pokušaj preopterećenja web stranice ili servera slanjem ogromne količine prometa, čime se onemogućava normalno funkcionisanje. **Primjer nasilja:** Aktivistkinje ili organizacije koje se bave ženskim pravima postaju mete napada koji ruši njihove stranice i onemogućava komunikaciju.

Deepfakes i manipulacija medijima su videozapisi u kojima je jedno lice zamijenjeno drugim licem, pomoću algoritama i umjetne inteligencije, a zvukom se manipuliše kako bi se stvorila iluzija da su postupci druge osobe izrežirani. (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Počinilac koristi tehnologiju deepfake kako bi zamijenio lice političarke na tijelu osobe u eksplicitnom pornografskom videu. Ovaj lažni sadržaj potom se dijeli na društvenim mrežama i web stranicama, uz uvredljive komentare i insinucije.

Doxing (otkrivanje privatnih podataka) je dijeljenje ličnih informacija žrtve na internetu bez njenog pristanka (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Aktivistkinji za ljudska prava nakon javnog nastupa budu namjerno objavljeni podaci poput adrese stanovanja, broja telefona, e-maila ili poslovnih kontakata na društvenim mrežama, forumima ili web stranicama radi zastrašivanja ili poticanja drugih na uznemiravanje, što može rezultirati prijetnjama smrću i kontinuiranim uznemiravanjem.

Silencing je učutkivanje koje označava isključenost iz online diskusija zbog straha od nasilja ili uznemiravanja (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Novinarka postaje meta koordinisanih online napada kroz prijetnje smrću, seksualno uznemiravanje i objavu ličnih podataka. Zbog intenziteta napada novinarka deaktivira svoje profile radi zaštite sebe i porodice, čime gubi pristup profesionalnim kanalima komunikacije i biva ušutkana kao javni glas.

Geolokacija je digitalna funkcija koja omogućava određivanje geografske pozicije uređaja putem GPS signala. **Primjer korištenja u kontekstu nasilja:** Počinilac potajno instalira aplikaciju za praćenje ili koristi već uključenu GPS funkciju na telefonu žrtve kako bi u stvarnom vremenu pratio njeno kretanje. Informacije o lokacijama poput doma ili posla mogu poslužiti za kontrolu, zastrašivanje ili planiranje fizičkih napada.

Hacking ili hakovanje je neovlašten pristup digitalnim računima, uređajima ili mrežama. **Primjer nasilja:** Počinilac koristi ukradene lozinke ili specijalizovane alate kako bi pristupio žrtvinom e-mailu ili društvenim mrežama. Nakon pristupa, preuzima privatne poruke i sadržaje, te ih objavljuje radi javnog sramoćenja, manipulacija i zastrašivanja.

“Happy slapping” (filmed assault) podrazumijeva snimanje fizičkog napada ili seksualnog nasilja i dijeljenje snimke online. **Primjer nasilja:** Grupa nasilnika fizički napada ženu dok jedan od njih snima napad. Video se potom dijeli na društvenim mrežama, gdje izaziva uvrede, napade i novi krug ponižavanja žrtve. Snimanje često podstiče nasilnike da nasilje bude „dramatičnije“ kako bi privuklo pažnju.

Image-based sexual abuse ili dijeljenje intimnog sadržaja bez pristanka uključuje objavljivanje seksualno eksplicitnih slika ili videa bez pristanka žrtve (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Partner/bivši partner objavljuje intimne fotografije snimljene uz pristanak žrtve na pornografskim stranicama i forumima bez njenog dopuštenja.

Sexual Extortion poznatije kao "sextortion," odnosi se na čin u kojem počinitelj koristi prijetnju objavljivanjem seksualnog sadržaja – poput slika, videa, deepfake materijala ili seksualnih glasina – kako bi zastrašio, prisilio ili ucijenio žrtvu. Počinioci obično zahtijevaju dodatni seksualni sadržaj, novac ili obje vrste koristi, koristeći manipulaciju i kontrolu nad žrtvom (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Počinitelj, prijeti da će objaviti eksplicitne fotografije ukoliko mu žrtva ne pošalje dodatni seksualni sadržaj. U drugim slučajevima, počinitelj može hakovati žrtvin telefon ili društvene mreže kako bi pribavio intimni sadržaj, te koristi prijetnje objavljivanjem tog materijala za finansijsku iznudu.

Spyware/Stalkerware je softver koji prati aktivnosti uređaja žrtve bez njenog znanja (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Počinitelj neovlašteno instalira aplikaciju za praćenje, poznatu kao spyware ili stalkerware, na telefon žrtve. Ova aplikacija omogućuje mu praćenje njenih poruka, poziva, e-mailova i lokacije u stvarnom vremenu. Uz to, spyware može omogućiti pristup kameri i mikrofONU uređaja, što znači da počinitelj može slušati privatne razgovore i vidjeti gdje se žrtva nalazi ili što radi.

Trolling – organizovani mobbing i online šikaniranje uključuje namjerno objavljivanje uvredljivih komentara kako bi se izazvala reakcija (GREVIO, 2021). **Primjer nasilja:** Grupa korisnika društvenih mreža koordinisano objavljuje uvredljive, mizogine i prijeteće komentare na profilima aktivistkinje za ženska prava. Komentari uključuju ponižavanje, ismijavanje i prijetnje nasiljem. Ovi napadi često eskaliraju u koordiniranu kampanju koja uključuje lažne optužbe, dijeljenje dezinformacija i podsticanje drugih lica da učestvuju u zlostavljanju.

POSljedICE NASILJA NAD ŽENAMA POTPOMOgnUTOg TEHNOLOGIJAMA

Psihičke posljedice

Nasilje koje se vrši putem tehnologija ostavlja duboke emocionalne rane. Neprestano izlaganje prijetnjama, poniženju i nadzoru dovodi do anksioznosti, depresije, nesanice i osjećaja izolacije. Žene često osjećaju „zarobljenost“, jer nasilje ne prestaje fizičkim udaljavanjem - počinitelj može biti prisutan u svakom trenutku putem digitalnih kanala. Strah se dodatno pojačava kada žrtva zna ili sumnja da nasilnik ima pristup osjetljivim informacijama (lokaciji, porukama, fotografijama). Zbog društvene stigmatizacije i straha od osude, mnoge žene ne prijavljuju nasilje, što povećava njihovu emocionalnu iscrpljenost.

Socijalne posljedice

Žrtve se često povlače s društvenih mreža kako bi izbjegle napade, prijetnje i poniženja, čime gube važne mogućnosti za komunikaciju, učenje i profesionalni razvoj. Objavljivanje intimnih sadržaja bez pristanka uzrokuje trajnu stigmatizaciju - jednom kada je sadržaj online, postaje neizbrisiv dio života žene. Ovo ograničava njezinu slobodu, narušava samopouzdanje i može dovesti do povlačenja iz društvenog i javnog života, posebno kod novinarki, političarki i aktivistica.

Ekonomске posljedice

Digitalno nasilje može ozbiljno ugroziti profesionalnu reputaciju žrtve. Objavljivanje privatnih informacija ili seksualiziranog sadržaja može dovesti do gubitka posla, stagnacije u karijeri ili povlačenja iz profesije zbog stigme i srama. Troškovi pravne pomoći, uklanjanja sadržaja i druge tehničke podrške često su visoki, a finansijska ucjena dodatno pogoršava situaciju. Mnoge žrtve ostaju bez stabilnih prihoda, suočavajući se s dugoročnim ekonomskim posljedicama.

Pravne posljedice

Zbog nedovoljno razvijenih zakonskih okvira i složenosti digitalnih dokaza, žrtve često nailaze na poteškoće u prijavljivanju i procesuiranju počinioca. Anonimnost na internetu, korištenje VPN-a i drugih alata otežava identifikaciju nasilnika. Institucije ponekad nemaju tehničke i stručne kapacitete za efikasno postupanje, što dodatno obeshrabruje žrtve i doprinosi kulturi nekažnjivosti.

Trajnost digitalnog sadržaja

Jednom objavljen sadržaj može ostati dostupan mjesecima ili godinama. Svaki put kada se ponovno pojavi, izaziva retraumatizaciju i osjećaj gubitka kontrole. Uklanjanje sadržaja je dugo, složeno i često nepotpuno. Digitalno nasilje ne poznaje granice - može se pojaviti bilo kada, preko više platformi, stvarajući stalni osjećaj opasnosti.

Fizičke posljedice

Digitalno nasilje često je povezano s fizičkim i seksualnim nasiljem. Prijetnje poslone putem interneta mogu prijeći u fizičke napade, posebno kada počinitelj koristi geolokaciju, spyware ili druge alate za praćenje žrtve. Ovakvi oblici kontrole povećavaju rizik od fizičkog nasilja, ograničavaju kretanje žrtve i otežavaju pristup pomoći. Digitalni alati postaju produžetak moći i kontrole nasilnika nad žrtvom.

DOKUMENTOVANJE NASILJA I ZLOSTAVLJANJA POTPOMOGNUTOG TEHNOLOGIJAMA

Zašto je važno dokumentovati nasilje i sačuvati dokaze?

Ako odlučite prijaviti nasilje online servisu ili platformi, policiji ili drugoj nadležnoj instituciji, vjerovatno će vam trebati dokaz o zlostavljanju/nasilju koje ste doživjeli. Dokazi se mogu koristiti i **na sudu, u krivičnom postupku, ako tražite zaštitnu mjeru ili u postupcima koji se odnose na nasilje u porodici i/ili starateljstvo nad djecom.**

Čak i ako trenutno ne osjećate da ste spremni prijaviti nasilje, dokumentovanje nasilja i prikupljanje dokaza može vam pružiti opcije u budućnosti. To je posebno važno ako mislite da počinitelj može obrisati tragove ili ukloniti sadržaje koji svjedoče o nasilju kojem ste bili izloženi, a koji vam dokazi kasnije mogu biti potrebni.

Doživljavanje nasilja može biti veoma teško i neke radnje mogu djelovati previše stresno i izazovno – uključujući dokumentovanje i prikupljanje dokaza, može vas dodatno uznemiriti, naročito ako pronađete informacije koje niste očekivali. Ne pritišćite sebe da sve dokumentujete savršeno, nego prikupljajte dokaze samo kada je to sigurno. Uradite onoliko koliko možete i potražite podršku ako vam je potrebna.

Koje dokaze je važno dokumentovati i prikupljati

Važno je da pokušate sačuvati sve informacije koje pokazuju ko je odgovoran za nasilje potpomognuto tehnologijama.

Zabilježite detalje kao što su:

- Štetan ili uznemirujući sadržaj: poruke, komentari, slike ili video materijal koji vam je poslan ili podijeljen o vama.
- Platforma ili servis putem kojeg je sadržaj poslan ili podijeljen.
- Izvorni podaci, poput HTML koda i URL adrese stranice na kojoj se sadržaj pojavio (URL - Uniform Resource Locators) predstavlja jedinstvenu lokaciju web stranice kao npr. <https://www.facebook.com>. Vidljiva je u internet pretraživaču, te je preporuka da se kopira, ne da se prekucava jer može doći do greške.
- Korisnička imena profila i URL linkovi profila koji su korišteni za slanje ili dijeljenje sadržaja.
- Datumi i vremena kada je sadržaj objavljen.
- Podaci o novčanim uplatama, ukoliko ih je bilo.
- SMS poruke na mobilnom telefonu, sačuvati korisnički broj izvršioca i prepisku.
- Glasovne poruke, sačuvajte ili snimite kopije svih prijetećih ili uvredljivih glasovnih poruka.
- Broj i vrijeme poziva i poruka koje ste primili.
- Lažne profile napravljene u vaše ime.
- Uređaje za praćenje ili nadzor pronađene u domu, vozilu, torbi...
- Dokaze o instaliranim aplikacijama za praćenje.
- Neovlaštene prijave na vaše uređaje ili online naloge.
- Način na koji se djeca koriste kao dio nasilja.
- Medicinske nalaze i dokumentaciju, ako ste se zbog posljedica nasilja obraćali u zdravstvenu ustanovu.
- Bilo šta drugo što pokazuje obrazac nasilničkog ponašanja.

Pretražite svoje podatke online

Ako mislite da su vaši privatni podaci objavljeni bez dozvole (doxing):

- pretražite svoje ime na internetu
- provjerite da li je objavljen vaš broj, adresa ili fotografije
- koristite „reverse image search“ (metoda pretraživanja interneta pomoću slike umjesto teksta)
- provjerite web stranice za pretragu telefonskih brojeva

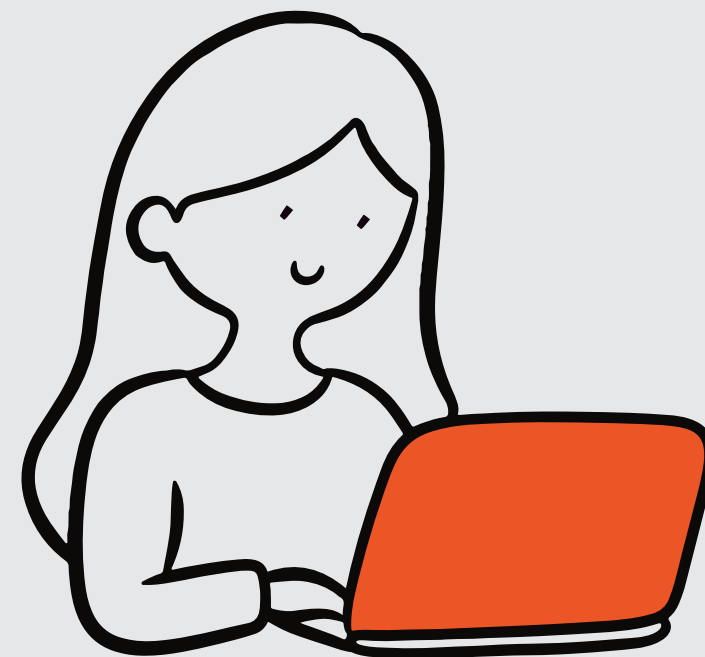
Zabilježite ponavljajuća ponašanja

Nasilje potpomognuto tehnologijama često uključuje: ponovljene kontakte, stalno maltretiranje nadzor, praćenje. Vodite bilješke o svakom incidentu, čak i ako vam djeluje beznačajan. Uz fotografije, screenshotove i zapise, lakše ćete pokazati obrazac nasilničkog ponašanja. Za krivično procesuiranje ovih djela često je neophodno dokazati kontinuitet u vršenju.

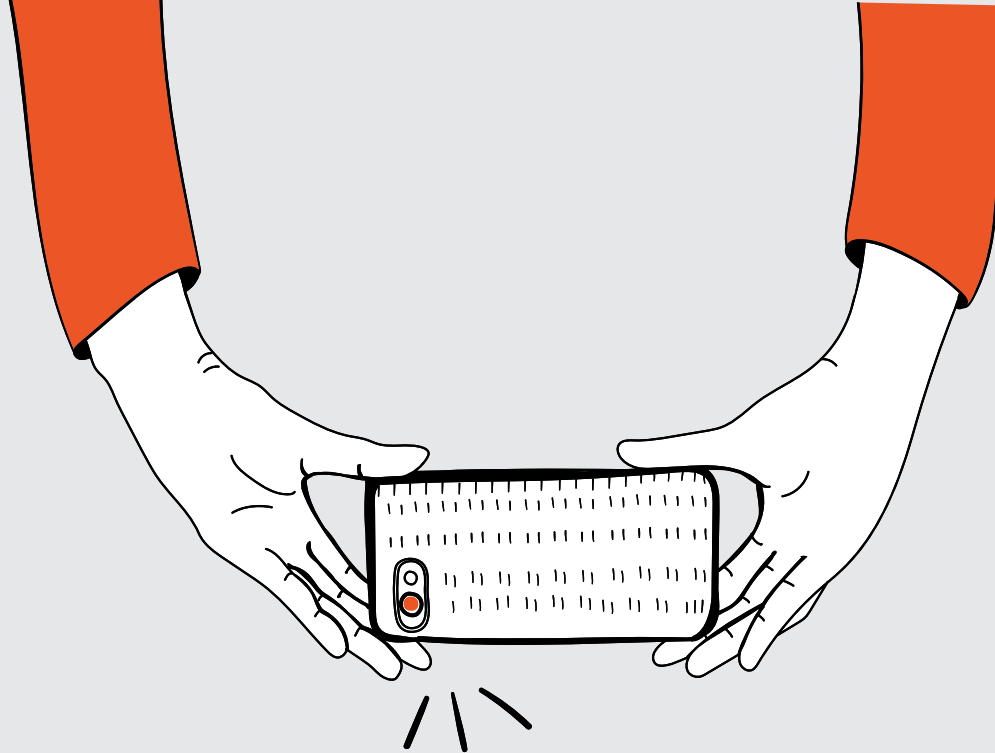
Snimajte ekran, fotografišite i pravite snimke

Snimci ekrana (screenshots), fotografije i video snimci su jedan od najlakših načina za dokumentovanje: zlostavljачkih poruka, objava na društvenim mrežama, live chatova i podataka o profilu počinioca. Napraviti skrinšot ekrana na kome je vidljiv naziv profila i profilna fotografija izvršioca.

Sačuvajte originalni sadržaj, bez uređivanja – ne označavajte tekst, ne izrezujte slike.

Ako je poruka dio duže komunikacije, snimite čitav razgovor, uključujući datume, vremena i korisnička imena. Neke aplikacije šalju obavještenja kada neko napravi screenshot. U tom slučaju je sigurnije fotografisati ekran drugim uređajem.

Bilježite nadzor i praćenje

Ako sumnjate da ste praćeni putem: uređaja za praćenje, spyware aplikacija, kućnih pametnih uređaja i/ili kamera, zabilježite:

- gdje i kada se čini da se praćenje dešava
- obrasce ponašanja
- sumnjive uređaje ili omote/kutije od uređaja (fotografišite ih)

Ako pronađete uređaj (npr. AirTag), fotografišite ga i ostavite na mjestu dok ne obavijestite policiju – uklanjanje može upozoriti počinioca.

Na koji način sigurno dokumentovati nasilje i sačuvati dokaze

Postoji više načina da prikupite dokaze – neki su sigurniji od drugih, zavisno od vaše situacije. Uvijek koristite siguran uređaj za prikupljanje dokaza, posebno ako sumnjate da ste praćeni ili nadzirani. **Siguran uređaj je onaj koji možete koristiti bez znanja nasilne osobe.**

To može biti:

- vaš vlastiti uređaj (ako mu počinilac nema pristup)
- uređaj pouzdane osobe – prijatelja/ice ili člana porodice
- računar na poslu

Izbjegavajte korištenje sigurnog uređaja za prijavu na naloge koje počinilac poznaje ili kontroliše. Ako morate koristiti rizičan uređaj, obrišite tragove čim pošaljete dokaze pouzdanoj osobi.

Da biste zaštitili dokaze:

- provjerite ko ima pristup uređajima i cloud servisima
- koristite jake lozinke i višefaktorsku autentifikaciju
- pazite da cloud servis ne briše sadržaj nakon nekog vremena

Napravite poseban folder, nazovite ga prepoznatljivo samo vama, i po mogućnosti napravite više kopija koje ćete čuvati odvojeno.

SAVJETI

- **Ne komunicirajte sa počiniocem/počiniocima! Ne odgovarajte i ne brišite poruke!**
- **Ne pristajati na ucjenu (ne uplaćivati novac ukoliko izvršilac to traži, ne slati fotografije ili video sadržaj ukoliko izvršilac to traži, ne pristajati na uluge/ustupke ukoliko izvršilac to traži i sl.).**
- **Ne mijenjajte, ne brišite i ne uređujte dokaze. Svaka promjena umanjuje njihovu vrijednost kao dokaza.**
- **Sačuvajte originale što je moguće više i napravite kopije. Originalni fajlovi s metapodacima (EXIF, zaglavljima e-maila) su važniji od samo screenshotova.**
- **Ako je nasilje izvršeno putem e-maila sačuvati e-mail pošiljaoca iz kojeg je moguće vidjeti zaglavlje maila i sadržaj.**
- **Zabilježite sve radnje nasilja ko je šta i kada je poslao, objavio...**
- **Ako je prijetnja/ucjena ozbiljna ODMAH PRIJAVITE POLICIJI!**

Prijavljivanje nasilja potpomognutog tehnologijama

Za zaštitu ključno je pravovremeno reagovanje nadležnih institucija. Postoji nekoliko načina da prijavite nasilje potpomognuto tehnologijama:

Prijava nasilja na društvenim mrežama

Korištenje alata za prijavu na platformama:

Većina društvenih mreža poput Facebooka, Instagrama, TikToka i X (Twitter) ima ugrađene opcije za prijavu neprimjerenog sadržaja. Možete prijaviti uvredljive komentare, prijetnje, lažne profile ili uznemirujuće poruke direktno putem platforme.

Blokiranje i prijava korisnika:

Ako ste žrtva uznemiravanja, možete blokirati korisnika i prijaviti njegov nalog kako bi platforma pokrenula postupak uklanjanja sadržaja ili ograničavanja pristupa. Ukoliko planirate nasilje prijaviti nadležnim institucijama i uplašeni ste da se ono može ponavljati putem drugih profila, nemojte blokirati korisnika nego prijavite policiji.

Prijava nadležnim institucijama

Policija:

Nasilje potpomognuto tehnologijama možete prijaviti:

- pozivom na broj **122** (policija),
- odlaskom u najbližu policijsku stanicu/upravu,
- ili putem službenih kontakata policijskih uprava u vašem entitetu/kantonu.

Policija je dužna zaprimiti svaku prijavu, poduzeti mjere zaštite i pokrenuti istragu.

Po zaprimanju prijave policija će ostvariti komunikaciju sa pružiocima internet usluga kako bi se sačuvali dokazi potrebni za dalji istražni postupak, a po zahtjevu za dostavljanje istih dobiti tražene podatke, te po potrebi ukloniti neželjeni sadržaj iz online prostora.

U okviru rada policije na nivoima entiteta/kantona formirana su Odjeljenja za borbu protiv kompjuterskog i visokotehnološkog kriminala/Jedinice za visokotehnološki kriminalitet kojima se možete direktno obratiti putem e-maila.

Prilikom prijave policiji obično su potrebni sljedeći podaci:

- vaši lični podaci
- informacije o zaštitnim mjerama, ukoliko su već izrečene
- identitet počinioca (ukoliko vam je poznat)
- poznata kriminalna istorija počinioca
- svi podaci i informacije koje imate o nasilju koje se desilo

Budite spremni da policiji predate uređaj na kome su dokazi o nasilju, na duži vremenski period (npr. lični mobilni telefon). Važno je da prilikom prijave jasno navedete kako je nasilje putem tehnologija uticalo na vas, kakve posljedice ostavlja, da li ste uplašeni, uznemireni, da li imate psihološke smetnje kao posljedicu. Takođe, navedite ako je zbog nasilja došlo do

promjene životnih navika, npr. ne koristite više društvene mreže, promijenili ste mjesto stanovanja, ne izlazite na ista mjesta, izbjegavate da se pojavljujete na javnim skupovima, promijenili ste posao i sl. Ovo je važno radi procesuiranja nasilja i postupka formalnog dokazivanja pred nadležnim institucijama.

Ukoliko se nasilje dešava u porodičnom kontekstu možete zahtijevati da se počiniocu nasilja izrekne jedna od hitnih ili zaštitnih mjera koje se sprovode bez obzira na krivični postupak i njihova svrha je zaštita žrtava od ponavljanja nasilja. Ukoliko policija propusti da to učini, vi možete podnijeti prijedlog nadležnom sudu.

Centri za socijalni rad:

Ako se nasilje potpomognuto tehnologijama dešava u kontekstu porodičnog nasilja (partner, bivši partner, član porodice), možete se obratiti i nadležnom centru za socijalni rad.

Centar je dužan:

- odmah obavijestiti policiju,
- pružiti podršku i uputiti vas na druge relevantne službe.

Tužilaštvo:

U svakom slučaju, a pogotovo u težim slučajevima (prijetnje smrću, ucjene, neovlašteno snimanje, objavljivanje intimnih sadržaja) možete podnijeti krivičnu prijavu direktno i nadležnom tužilaštvu.

Organizacije civilnog društva:

U BiH postoji više organizacija koje pružaju savjetovanje, pravnu i psihološku podršku ženama žrtvama različitih oblika nasilja i njima se možete obratiti za pomoć i podršku.

Neke od njih su:

- Centar ženskih prava Zenica - <https://cenppz.org.ba/>
- Fondacija Lara Bijeljina - <https://www.fondacijalara.com/>
- Fondacija lokalne demokratije Sarajevo - <https://fld.ba/>
- Fondacija Udružene žene Banja Luka - <https://udruzene-zene.org/>
- Medica Zenica - <https://medicazenica.org/>
- Novi put Mostar - <https://www.newroadbih.org/>
- UG Budućnost Modriča - <https://buducnost-md.org/>
- Vive žene Tuzla - <https://vivezene.ba/>
- Žene sa Une Bihać - <https://www.zenesaune.org/>
- Ženski centar Trebinje - <https://zenskicentar.org/>

Literatura:

European Women's Lobby. (2024). *Full report on cyber violence against women and girls*. Brussels.

<https://www.womenlobby.org/full-report-cvawg>

GREVIO. (2021). *General Recommendation No. 1 on the digital dimension of violence against women*. Council of Europe.

<https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

United Nations. (2022). *Technology-facilitated violence against women: Towards a common definition*. Report of the Expert Group Meeting, 15–16 November 2022, New York: UN Women.

<https://www.unwomen.org/en/resources/tfvaw-common-definition-report>

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine. *Službene novine FBiH*, br. 36/2003, 21/2004 (ispr.), 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017, 31/2023 i 58/2025.

Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. *Službeni glasnik Brčko distrikta BiH*, br. 19/2020 (prečišćen tekst), 3/2024 i 14/2024.

Krivični zakonik Republike Srpske. *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 64/2017, 104/2018 (odluka Ustavnog suda), 15/2021, 89/2021, 73/2023, *Službeni glasnik BiH*, br. 9/2024 (odluka Ustavnog suda BiH), *Službeni glasnik RS*, br. 105/2024 (odluka Ustavnog suda), 19/2025, *Službeni glasnik BiH*, br. 14/2025 (odluka Ustavnog suda BiH), *Službeni glasnik RS*, br. 31/2025 i 85/2025 (odluka Ustavnog suda).

Vijeće Evrope. (2011). *Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)*. Istanbul.

<https://rm.coe.int/1680462540>

Council of Europe. (2022). *EDVAW Platform: Thematic paper on the digital dimension of violence against women*. Strasbourg.

<https://www.coe.int/en/web/edvaw/digital-dimension-vaw>

Opšti protokol o postupanju u slučajevima nasilja u porodici u Republici Srpskoj, (2022). *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 38/2022.

https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/Documents/Opsti%20protokol%20o%20postupanju%20u%20slucajevima%20nasilja%20u%20porodici%20u%20Republici%20Srpskoj_342565218.pdf

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine. *Službeni glasnik Federacije BiH*, br. 19/2025 od 14.03.2025.

<https://advokat-prnjavorac.com/Zakon-o-zastiti-od-nasilja-u-porodici-i-nasilja-prema-zenama-FBiH.html>

**ONLINE
NASILJE
=
STVARNO
NASILJE**

